

Lunds Universitet

Socialhögskola

SOL 064

HT 2002

Marte Meo

En möjlighet att förändras

- en studie om erfarenheter av och inställningar till
behandlingsmetoden *Marte Meo*

**Författare: Britt- Mari
Mårtensson
Handledare: Gunilla Lindén**

Abstract

The goal for this essay was to achieve knowledge about the discoveries and experiences with the Marte Meo- method through the interviews with professional social workers and a client.

The four questions in the essay were:

- What expectations did the social workers have of the lessons in the method?
- What experiences did they have of the lessons in the method?
- What expectations did the social workers, their managers, and the client have of the method as a treatment?
- What experiences did these people have from the change through the Marte Meo treatment?

In order to analyse my empiric material I used a qualitative method.

The social workers expectations of the lesson was to give them new tools to discover disturbances in a family relationship. The social workers feel that they have a considerable usage of the method both as a method for treating as well as the usage in the everyday work.

The interviewed client could, despite her negative prior attitude, after only two representations see positive collaborating sequences which she considered worth building on together with her daughter.

This essay has given me valuable knowledge in my work as a trained social worker.

Förord

Min ambition är att denna uppsats skall förmedla kunskap som kan leda till ökad kännedom om Marte Meo behandling. Min förhoppning är också att öka min kunskap angående behandlingsmodellen, vilket detta arbete har gjort.

Jag vill rikta ett stort tack till alla de personer jag intervjuat som gjort denna uppsats möjlig. Jag har mött ett stort engagemang, mycket kunskap, och erfarenheter som har varit av stor betydelse för mig. Jag vill även tacka all personal på Tomelilla Bibliotek som lagt ned stort arbete med att hitta artiklar, tidskrifter mm. Ett stort tack även till Gunilla Lindén för ditt digra arbete och stöd genom min uppsats. Sist men inte minst till alla de nära som stöttat, uppmuntrat, och hjälpt mig när jag varit på väg att ge upp, när bokstäver och meningar har hoppat, bytt plats, på grund av mitt handikapp, dyslexi. TACK.

INNEHÅLLSFÖRTECKNING	SID
Förord	2
INLEDNING	5
1.1 Problemformulering	5
1.2 Syfte	6
1.3 Frågeställningar	6
2 METOD	6
2.1 Metodval	6
2.2 Urval	7
2.3 Genomförande	8
2.4 Bearbetning och analys	9
2.5 Resultatets tillförlitlighet	9
2.6 Etiska övervägande	10
2.7 Källkritik	10
2.8 Fortsatt framställning	11
3 BAKGRUND	11
3.1 Marte Meo	11
3.1.1 Några ideologiska grundantagande inom Marte Meo	11
3.1.2 Kort beskrivning av behandlingsmetoden	12
3.1.3 Något om metodens grundare	13
3.1.4 De åtta principerna	14
3.1.5 Marte Meo steg för steg	17
3.1.6 Olika arbetsområden där Marte Meo används	19
3.2 Lösningfokuserat arbetssätt	20
3.3 Kritiska synpunkter på lösningfokuserat arbetssätt och Marte Meo metoden	22
4 TEORETISKA UTGÅNGSPUNKTER	23
4.1 Anknytnings- och bindningsteori	23
4.2 Kommunikationsteori	26
5 REDOVISNING AV INTERVJUERNA	28
5.1 Behandlare och arbetsledares förväntningar på utbildningen	29
5.2 Behandlare och arbetsledares upplevelser av utbildningen	30

5.3 Behandlare och arbetsledares upplevelser av förändring genom behandlingsmetoden Marte Meo	31
5.4 Klientens förväntningar på behandlingsmetoden Marte Meo	33
5.5 Klientens upplevelser av förändring genom behandlingsmetoden Marte Meo	34
6 ANALYS	34
7 SLUTDISKUSSION	37
Källförteckning	39
Intervjuguide	40

1 INLEDNING

1.1 Problemformulering

Vårt sociala samspel med andra människor börjar när vi kommer till världen. Vi behöver kontakt, värme, stimulans, trygghet, sömn och föda. När vi är spädbarn behöver vi vända oss till människor i vår närhet för att kunna tillfredsställa våra grundläggande behov. Är vi inte nöjda, så skriker vi och gråter. Förhoppningsvis finns det då någon i vår omgivning som ser detta, och hjälper oss att göra slut på obehagen och låter oss uppnå välbefinnande. De närstående blir stolta och glada när vi så gott vi kan visar vår belåtenhet. Det är här de första sociala kontakterna uppstår och ett samspel med människor har börjat. *”Människor behöver människor, för det är igenom kontakten, samspelet och samvaron med andra som vi själva blir människor” (Modéus, 1989, s 29).*

Under hela mitt vuxna liv har jag varit intresserad av att titta på, och hitta samspel mellan människor. Mycket av det startade när jag fick mina fyra barn. Jag fick senare möjlighet att studera filosofi och psykologi när jag gick och läste till barnskötare tio år sedan, och det gjorde att mitt intresse ökade för hur relationer och samspel skulle kunna fungera mellan människor. Vi är tre i familjen som har dyslexi, så det har fallit sig naturligt att observera barns samspel med vuxna i skolan. Lärare har genom att hitta starka sidor i barnet, kanske i bild och tal, kunnat utveckla material för dem, och på så sätt underlättat inläringen.

Jag har under flera år varit i kontakt med föräldrar, barn och skolpersonal, för att hjälpa dem att arbeta fram de bästa lösningar för barn och ungdomar när det gäller deras handikapp. Ge personalen hjälpmedel för att de lättare ska kunna lära ut på ett sätt som gör det enklare för eleverna att lära. Jag har arbetat med föräldrar och barn under många år utan att veta att det var lösningsfokuserat arbetssätt jag jobbade efter, detta blev för mig en positiv upptäckt. Lösningsfokuserat arbete och Marte Meo- metoden ligger i linje med varandra, metoderna har som grund att utveckla det som är värdefullt och gynnsamt i människan, vilket jag såg som ett intressant tillfälle att titta närmare på Marte Meo, och göra min C- uppsats om detta ämne.

Jag kom i kontakt med Marte Meo under våren 2002, igenom min praktikplats på KAK- huset i Simrishamn. Det är en öppenvårdsverksamhet som arbetar med relationer, familjer och två mamma- barn verksamheter. Det som gjorde mig nyfiken på Marte Meo var, om man kunde förändra och förbättra relationer och samspel mellan människor genom att videofilma dem.

Jag fick möjlighet att få se videoinspelningar sekvens för sekvens där jag kunde följa förändringen i relationen mellan pappa och barn, och tyckte att denna form av metod var intressant att undersöka närmare. Jag bestämde mig tidigt vad min uppsats skulle handla om, och beslutade att utröna om man kan förändras som människa, genom Marte Meo behandling.

1.2 Syfte

Syftet med min undersökning är att genom intervjuer med tre socionomer, en familjehemspedagog, deras chef och en klient undersöka erfarenheter av och inställning till behandlingsmetoden Marte Meo hos behandlare och klient.

1.3 Frågeställningar

Förväntningar hos några behandlare på utbildningen i Marte Meo

Nämnda behandlares upplevelser av utbildningen i Marte Meo

Förväntningar hos behandlarna, deras arbetsledare och en klient på Marte Meo som behandlingsmetod

Nämnda personers upplevelser av förändring genom Marte Meo behandling

2 METOD

2.1 Metodval

Jag har för min datainsamling använt halvstrukturerade kvalitativa intervjuer, som inbjuder de intervjuade till att utveckla sina idéer och tala mer uttömmande utifrån intervjufrågorna. Genom att jag ville ha mer djupgående svar än vad jag skulle fått fram med enkäter en ansåg jag att halvstrukturerade intervjufrågor var bäst att använda för mig. Med en kvantitativa undersökningen i enkätform med svarsalternativen ja eller nej hade jag inte fått fram de nyanser jag ville ha i svaren.

Jag ville heller inte använda mig av helstrukturerade frågor för då hade inte de intervjuade haft möjlighet att ge de utförliga svar som jag var ute efter. Halvstrukturerade intervjuer ger både mig möjlighet att formulera följdfrågor och de intervjuade möjlighet att vara flexibla och utveckla sina svar. Formen ger också möjlighet till ett öppnare svar, där intervjupersonerna kan utveckla sina synpunkter (Denscombe, 2000).

En av nackdelarna med kvalitativa intervjuer är forskarens egen identitet. Det handlar om forskarens etiska ursprung, men även den intervjuades ursprung kan ha betydelse. Detta kan påverka villigheten i att svara. Det kan även ha betydelse från vilken social status den intervjuade kommer ifrån och hur detta stämmer överens med mig som forskare. Detta kan komma att påverka relationen mellan forskare och den intervjuade antingen positivt eller negativt. Detta kan ha stor betydelse om man diskuterar frågor som är känsliga. Forskarens uppfattningar kan spela en stor roll och hur han/hon bemöter den intervjuade. Det har stor relevans i hur lyhörd forskaren är för intervjuarens känslor, för att få ut så mycket som möjligt av intervjun. Allt detta kan spela roll i analysen av data (Denscombe, 2000).

2.2 Urval

Jag har gjort ett subjektivt urval. Ett subjektivt urval innebär att personerna som ska intervjuas handplockas för detta ändamål. Detta urval kan användas då det finns en kunskap om intervjupersonerna som talar om vilka som är mest värdefulla för syftet med undersökningen. De personer som är mest relevanta att intervjuas väljs således ut efter den kunskap som de förväntas ha. Ett subjektivt urval har som fördel att jag ges tillfälle att lättare närma mig de människor som jag har valt ut och som jag ansåg kunde vara avgörande för min uppsats (Denscombe, 2000).

De fyra som jag intervjuat, tre socionomer och en familjehemspedagog har jag valt för att de har mycket familjekontakt i sitt arbete, både som utredare och behandlare. De har en god kontakt med familjer och barn och jag såg dessa vara mest relevanta att intervjuas för min undersökning. Arbetsledaren till dessa fyra valde jag eftersom jag ville få fram vad som var så speciellt med Marte Meo att man som chef betalar utbildningen till alla sina anställda som vill gå den. Min klient valde jag eftersom jag har följt henne sedan jag började min praktik. Då berättade hon att hon hade en dålig relation till sin dotter och såg därför ingen annan utväg än att prova Marte Meo. Jag ville gärna intervjuas henne, eftersom hon var mycket negativ inställd till Marte Meo som behandlingsmetod. Jag ville se om hennes negativa inställning var bestående, efter att hon blivit filmad tillsammans med sin dotter. Jag skulle gärna velat ha möjlighet att intervjuas fler familjer som var eller hade varit i Marte Meo behandling, men det fanns vid denna tidpunkt inte några jag kunde få tag i.

2.3 Genomförande

Jag tog kontakt med intervjupersonerna under slutet av min praktikperiod och frågade dem om de var intresserade av att medverka i min undersökning. Med anledning av att min klient skulle börja en Marte Meo behandling som hon var väldigt negativt inställd till blev jag väldigt ivrig med att komma igång med uppsatsen. Jag tog på eget bevåg och skrev ihop frågor för att få med hennes negativa tankar och funderingar innan jag hade haft min första handledning. Alla sex har varit positivt inställda och tyckt att det var en möjlighet för dem att få berätta och hjälpa mig i mitt arbete. I mitt fall tror jag att det har haft betydelse att jag kände de jag skulle intervjua. De intervjuade visste om mitt intresse för Marte Meo- metoden och detta kan ha påverkat deras svar i en positiv ritning. Men jag uppfattar inte att de intervjuade har skraddarsytt sina svar för att göra mig belåten, utan de har i den utsträckning de haft möjlighet till, svarat så ärligt de förmått. Vid mina intervjuer använde jag mig av en intervjuguide som jag sammanställt. Genom intervjuerna kan man få fram de tillfrågades förväntningar och samlade erfarenheter av, Marte Meo- metoden.

Vissa av frågorna till de professionella har varit gemensamma men några var olika. Detta på grund av att de tre socionomerna och familjehemspedagogen är olika långt komna i sin utbildning till Marte Meo behandlare. Även vissa av de frågor som jag ställde till Inger Bosson, chef för individ och familjeenheten har skilt sig från de övriga professionellas frågor. Jag hade funderingar på om jag skulle skicka ut frågorna innan jag kom men ville inte begränsa dem i vad de ville berätta. Däremot beskrev jag i vår inledande kontakt vilka frågor i stort jag ville ställa under intervjun. Mina intervjuer har varit mellan 45 - 75 minuter långa och jag har kunnat genomföra intervjuerna på de intervjuades arbetsplatser. Vi har kunnat sitta ostört eftersom de hade avsatt tid till mig. I mitt fall tror jag att det har haft betydelse att jag kände de jag skulle intervjua. De intervjuade visste om mitt intresse för Marte Meo- metoden och detta kan ha påverkat deras svar i en positiv ritning. Men jag uppfattar inte att de intervjuade har skraddarsytt sina svar för att göra mig belåten, utan de har i den utsträckning de haft möjlighet till, svarat så ärligt de förmått. Frågorna till klienten har också varit något annorlunda. Min klient har jag intervjuat vid första tillfället hemma hos henne och vid andra tillfället hemma hos mig. Dessa två intervjuer har också genomförts i lugn och ro, utan avbrott.

För att få med den värdefulla information som jag var ute efter vid intervjuerna har jag för att inte behöva sitta och anteckna använt bandspelare. Att använda bandspelare kan i vissa fall

hämna de intervjuade (Denscombe, 2000). I detta fall har det dock känts naturligt och situationen har inte känts konstlad. Efter att jag skrivit ut intervjuerna, fick de intervjuade möjlighet att läsa dem och ge sina synpunkter.

2.4 Bearbetning och analys

När jag hade skrivit ut alla intervjuerna och läst igenom dem noggrant kom jag fram till att det skulle fungera bättre att presentera resultatet under teman. Jag ville på detta vis få en överskådlighet som gör det lättare för läsaren, men även en helhet i presentationen av intervjuerna. Att få en större samhörighet mellan de teman jag har gjort och de svar som de intervjuade har medverkat till anser jag att det blir en bättre helhet i presentationen. Dessa teman ligger i nära anslutning till mina frågeställningar och underlättar därmed min slutliga analys av intervjumaterialet. Jag har valt att föra fram de intervjuades förväntningar, upplevelser och erfarenheter av Marte Meo- metoden.

2.5 Resultatets tillförlitlighet

Jag betraktar mig som en integrerad del i undersökningen. Om någon annan gjorde denna undersökning, skulle de då komma fram till samma resultat och slutsats som jag gjorde? Jag är dessutom en person som aldrig kan ställa mig utanför den sociala värld jag studerar, och jag kan på så sätt aldrig bli helt objektiv. Vad jag har med mig i värderingar, normer och erfarenhet går inte att välja bort. En hög tillförlitlighet är bl.a. när ens mätinstrument ger samma utfall gång efter gång. Men tillförlitligheten kan också spegla hur min data täcker mina centrala frågor (Denscombe, 2000).

Det finns många frågor som kommer upp när det handlar om resultatets tillförlitlighet. Det kan ha betydelse att de professionella kände mig när jag gjorde intervjuerna. Positivt är att de kanske inte kände sig så hindrade i sina svar, negativt att de kanske eftersträvade att vara tillmötesgående gentemot mig. Det som även har påverkat mig är de professionellas agerande i att föra fram Marte Meo som en ypperlig behandlingsmetod. Det känns som nu i efterhand som om de nästan bjöd in till denna undersökning. Hade några av dem varit mer negativt inställda till metoden hade den kanske inte gjort ett lika starkt positivt förstahands intryck på mig. Då hade jag troligtvis reflekterat och funderat mer kritiskt. Vidare kan det ha haft betydelse hur jag gjorde intervjuerna med min klient, då till följd av att jag intervjuade henne en gång innan behandlingens start, hemma hos henne, och en gång när hon kommit en bit in i behandlingen, hemma hos mig. Hade jag gjort intervjuerna på andra ställen, där min klient

kanske inte kände sig trygg, hade kanske resultatet blivit något helt annorlunda. Vidare kan det ha haft stor inverkan att vi kände varandra och hade en stabil och trygg relation. Men intervjuareffekten kan ändå blivit stark hemma hos mig eftersom jag var positivt inställd till metoden och kan ha betonat frågorna på ett positivt vis. Mina positiva förväntningar kan även de ha speglats i frågorna jag ställde till dem.

2.6 Etiska överväganden

Jag funderade länge på om det var lämpligt att intervjua någon som skulle inleda en Marte Meo behandling, och som samtidigt var i psykisk obalans, men eftersom min klient gärna ville bli intervjuad trots detta, ansåg jag att det var riktigt att fortsätta. Jag var mycket noga med att tala om för henne att hon fick bli anonym. Under våra intervjuer har min klient själv fått bestämma hur snabbt vi skulle gå fram, detta på grund av att hon har känt sig psykiskt trött. Vid båda hennes intervjuer har jag frågat om hon orkat eller om vi skulle avsluta, men hon var väldigt angelägen om att vi fortsatte. Alla intervjuer har jag skrivit ut och visat för de intervjuade, så att de har fått möjlighet att komplettera och komma med synpunkter om det skulle behövas.

2.7 Källkritik

Det har varit svårt att hitta litteratur om Marte Meo och det kan ha sin orsak i att Marte Meo är relativt ny som behandlingsmetod här i Sverige. Det var inte förrän på 1990 - talet som den började användas mer frekvent. Maria Aarts redovisar inte någon teoribakgrund (Aarts, 2000) och det anser jag är en kritik man kan rikta mot metoden och det hon har skrivit om den. Jag hittade däremot två teoretiska utgångspunkter i tidskriften *Barn* och de var nyare samspelsbaserad utvecklingsteori och kommunikationsteori (Drugli, 1994).

Vidare har Kjell Hansson en del kritik som inriktar sig på Marte Meo (Hansson, 2001). Han anser att det har gjorts allt för få utvärderingar av denna modell och att man som Marte Meo-behandlare skulle ta tillfället i akt att få en utvärdering av sitt arbete för att bättre kunna förorda denna metod. Gösta Emtestam ser (Emtestam, 1996) Marte Meo-metoden som ett kränkande för individen och att det är för få familjer som vågar säga nej till att bli filmade. Vidare anser han att det är socialsekreterarens egna värderingar som kommer att styra resultatet, och hotet om omhändertagandet av barnet blir så stort att familjen låter sig övertalas att bli filmade.

2.8 Fortsatt framställning

Jag kommer att redogöra för, principerna i Marte Meo och Marte Meo som behandlingsmetod. Jag kommer även att presentera några andra arbetsområden där Marte Meo används. Därefter kommer jag att beskriva lösningsfokuserat arbete och relatera den till Marte Meo. Efter detta redogör jag för ett par teorier som jag uppfattar ligga implicita i tänkandet bakom Marte Meo, även om Maria Aarts inte själv för fram sådan explicit teoriförankring. Slutligen kommer en sammanställning av utförda intervjuer, en analys och en slutdiskussion.

3 BAKGRUND

3.1 Marte Meo

Jag ska här nedan göra en beskrivning om vad Marte Meo är och betydelsen av ett bra samspel mellan föräldrar och barn. Vidare kommer jag att berätta om denna metods ideologiska grundantagande och beskriva de som lade grunden till Marte Meo.

3.1.1 Några ideologiska grundantagande inom Marte Meo

Grundläggande för Marte Meo som behandlingsmetod är tanken att kvalitén på samspelet mellan föräldrar och barn är avgörande för barnets utveckling, likaså att föräldrar kan förändra sig. En förälder vill sitt barns bästa, och har unika kunskaper om sitt barn. En annan viktig aspekt är att föräldrar är olika och måste således mötas på olika sätt med respekt för vilka de är. Förändringsarbete måste ske steg för steg, man måste fokusera på möjligheter och resurser. Det minsta lilla framsteg måste belysas och positiv bekräftelse upprätthåller motivationen. Förändring kan ske och är möjlig under hela livet och målet måste vara realistiskt och konkret (Lindén, A 1998).

Kunskap om barn och barns utveckling och samspel är det som är grundläggande för att kunna praktisera Marte Meo metoden. Det är den moderna utvecklingspsykologin som genom att ha studerat samspelet mellan det lilla barnet och dennes samspel med andra, har bidragit och gett oss kunskap om att barnet livet igenom strävar efter utveckling, och att det inte bara sker under en begränsad tid (Hedenbro & Wirtberg, 2000).

En grundinställning till barnets behov är att barnet ska ges möjlighet att ingå i relationer som leder till anknytning, att barnet får tillgång till kommunikationspartner och får modeller att

efterlikna. Vidare att de ska ha ett stödande nätverk och ett stabilt förhållande till både föräldrar och andra viktiga personer samt en helhet och sammanhang i sin uppväxtmiljö (Lindén, A 1998).

Marte Meo behandling kan erbjudas föräldrarna som en möjlighet till förändring i deras relation till barnet. Man ska alltid utgå ifrån barnets behov och starta där föräldrarna befinner sig, och bygga på vad familjen har med sig (Hedenbro & Wirtberg, 2000). *”Det är i relationen mellan barnet och dess känslomässigt mest närstående vuxna föräldragestalt som barnets livsmöjligheter gestaltas, som identifikationer formas beteende förstärks och blir till egenskaper”* (Lindén, G 1990, s 102).

3.1.2 Kort beskrivning av behandlingsmetoden

Det första familjeprogrammet utvecklade Maria Aarts och hennes team ORION- grupp under 70-talet, och sedan 1987 har Aarts utvecklat Marte Meo- metoden tillsammans med olika professionella grupper. Marte Meo har fått stor internationell spridning till länder som Sverige, Norge, Irland, Israel, Västtyskland och Österrike. Denna modell har utvecklats från att till en början tillämpas i arbete med multiproblemfamiljer och familjer med psykosociala problem till att även användas inom barnpsykiatri och i ungdomsarbete (Karlge & Norlander-Lundin, 1996).

Marte Meo- metoden är uppbyggd för att visa på den utvecklingsstödjande kommunikationen som sker mellan föräldrar och barn i deras vardag. Metoden är både en pedagogisk / kognitiv och terapeutisk metodik. Det terapeutiska, inslaget består av i att terapeuten ser vad som är utvecklingsstödjande familjebeteende som kan gagna det specifika barnet. Det pedagogiska inslaget utgörs av terapeftens filmanalys där hon/han ger föräldrarna verktyg att arbeta efter (Lindén, A 1998). Marte Meo är ett intensivt korttidsprogram där syftet är att utveckla kommunikationsresurser hos föräldrarna och förbättra kommunikationsmönster, samt att stärka anknytningen mellan föräldrar och barn (Karlge & Norlander-Lundin, 1996).

Själva metoden bygger på korta videoinspelningar av vardagliga samspelssekvenser, och på att behandlare utifrån dessa videoinspelningar försöker hitta de utvecklingsstödjande sekvenserna som finns och går att bygga vidare på för att utveckla barnet (Lindén, A 1998). Genom att filmsekvenserna visas för föräldrar och andra vuxna kan dessa bli medskapande, aktiva och reflekterande i behandlingen (Hansson, 2001). Det handlar om att förstärka, berika

och utvidga det samspel som barn har med sin vårdnadshavare i positiv bemärkelse, och höja kvalitén i det vardagliga livet (Cederlöf & Lindén, 1996).

3.1.3 Något om metodens grundare

Maria Aarts, grundaren av Marte Meo, är holländska och uppvuxen i en familj som bestod av 14 barn och som säkert påverkade hennes intresse för samspel och kommunikationen mellan människor. Hon är i dag utbildad specialpedagog. På 70-talet arbetade hon på en institution för autistiska barn där hon upptäckte att de professionella ofta kompenserade barnen för brister i föräldrastödet, i stället för att ge föräldrarna information och redskap och verktyg för att föräldrarna själva skulle vara utvecklingstödjande för sina barn. Den verbala och icke variabla kvalitén blev tydlig och synlig för henne. Hon hade en förmåga att kommunicera med barn, uppfatta och förstå deras signaler betydligt mycket mer än vad föräldrarna själv hade (Lindén, A 1998).

Maria Aarts började arbeta med att försöka utveckla en samspelsbaserad behandlingsmetod. En av hennes stora frågor var: *Vad i kommunikationen är utvecklingsbefrämjande för barnet, och hur kan professionell kunskap omformuleras på ett sätt som gör kunskap tillgänglig för föräldrar på ett konkret sätt?*

Hon började med att filma vanliga ”normala” familjer för att skaffa sig kunskap om hur kommunikationen mellan föräldrar och barn gestaltade sig. Genom detta såg hon kommunikationen växte fram och vad den innehöll för att barnet skulle få det stöd barnet behövde för att utvecklas. Hon arbetade då på OrionCentret i Weert tillsammans med Harriet Bierman, där Maria Aarts var chef. **Hon drog två slutsatser av arbetet med familjerna:**

1. Att man uppnådde det bästa resultat om man skapar en samarbetsrelation mellan sig själv som terapeut och föräldrar.
2. Att svårigheterna enligt föräldrarna börjat när barnet var litet (Neander, 1996).

Hon arbetade på en institution där det fanns barn med olika problem, däribland autism. Maria Aarts arbetade med att studera väl fungerade familjer, för att hitta vad som var stödjande för barnets utveckling. Med hjälp av filmningen kunde Maria Aarts fortsätta utforskandet av vad som kännetecknade en utvecklingsstödjande kommunikation. Det blev lättare för henne att

analysera vilka element som var stödjande och hitta vad som saknades. De forskare som blev värdefulla för henne var enligt A, Lindén, Daniel Stern och Colwyn Trewarten.

Alltsedan 1976 har **Aarts arbetat** för en få fram en konkret modell som skulle vara tillgänglig och användbar för föräldrar och barn. 1987 avslutade hon det samarbete hon hade med Orion-Centret och började arbeta på den metod som i dag är känd som Marte Meo vilket är ett uttryck från latinet och betyder av min egen kraft (Lindén, A 1996).

3.1.4 De åtta principerna

Marte-Meo består av två delar: en analys och en intervention. Dessa två är klart urskiljbara men starkt relaterade till varandra. Själva basen för arbetet är den samspelsanalys som man gör mellan dem som arbetet involverar. Genom videoinspelning kan man göra noggranna studier av samspelet. Föräldrarnas frågeställning och samspelsanalysen utgör tillsammans grunden för interventionsdelen. Denna utformas dels från den gjorda samspelsanalysen dels från det specifika sammanhang som behandlingen och interventionen utspelar sig i. Interventionsdelen utgörs också av en metod för samspelsbehandling där man har videoinspelningar av det aktuella samspel man arbetar med. Dessa sekvenser analyseras med hjälp av de olika principerna och man visar de videosekvenser som kan vara till hjälp för att få ett bättre samspel (Hedenbro & Wirtberg, 2000).

Vad innebär då en naturlig dialog mellan föräldrar och barn?

Vilka är de utvecklingsstödjande principerna?

Man kan dela in dialogen i åtta olika punkter/principer:

1. Föräldrarna söker information om var barnet har sitt uppmärksamhetsfokus. Här följer föräldrarna vilka signaler barnet ger och kan då se om barnet behöver omsorg, information eller stöd (Neander, 1996). Vi säger - *Var är lampan?* och leder barnet ut i världen genom detta. Vi visar att det är tillåtet att rikta sin uppmärksamhet utåt. Utgår vi från barnets sökande blick, ger vi barnet möjlighet att utvecklas och att ta in och lära nya kunskaper. Det är här som barnet börjar skapa sin omvärldsförståelse (Hedenbro & Wirtberg, 2000). Får barnet en inre upplevelse av vitalitet och även kvalitet av själva samspelet ger det barnet motivation till att fortsätta det pågående samspelet. Två viktiga förutsättningar för erfarenhet och inläring är att få lov att ta initiativ och att få respons (Karlge & Norlander-Lundin, 1996).

2. Föräldern bekräftar att han/hon har uppfattat barnets uppmärksamhetsfokus. Det är här som man som förälder genom bekräftelse möter barnet genom ord, gester, eller ansiktsuttryck. Det kan även vara att föräldern tittar i samma riktning som barnet. Det är här som dialogen börjar, att barnets upplevelse delas av någon annan person. Vi kan här hjälpa barnet att hålla kvar sin uppmärksamhet på det som upplevs. Vi lägger här grogrunden för att barnet ska få en positiv självkänsla och social anpassning (Karlge & Norlander-Lundin, 1996).

Om vi inte uppfattar barnets kontaktförsök så kan det som i många vardagliga situationer bli bråk. Vi vet ju alla hur det är när vi pratar i telefon och barnet kommer och frågar och inte får svar med en gång. Det blir skrik och liv. Får detta fortsätta om och om igen och bli ett mönster kan barnet tro och bilda sig en uppfattning av att bråka och hålla liv, är ett sätt att bli sedd. Detta skapar problem både för föräldrarna och för barnet. *När barnet upplever att föräldern riktar sin uppmärksamhet mot det, lär sig barnet att rikta sin uppmärksamhet mot andra med en förväntan om ömsesidighet* (Karlge & Norlander-Lundin, 1996, s 100).

3. Föräldrarna väntar in och kollar barnets reaktion på det han eller hon gör eller säger. Här börjar turtagningen mellan föräldrar och barn och det är i detta skede som båda ger och tar emot information från varandra. Man formger en gemensam uppfattning av vad som sker (Neander, 1996). Det är viktigt att man som förälder här är lyhörd och har en förmåga att "läsa" av barnet. Att ge barnet den tid han eller hon behöver för att ta till sig det nya. Man måste ha ömsesidig turtagning. Barnet behöver ha bekräftelse på att den vuxne har förstått och vi vuxna på att barnet förstått så att vi kan gå vidare i samspelet (Karlge & Norlander-Lundin, 1996). Man kan förklara det så här att *"när någon reagerar på mig blir jag betydelsefull för dig, och den som upplever mig som betydelsefull blir också betydelsefull för mig"* (Neander, 1996, s 156).

4. Föräldrarna benämner det som sker och kommer att ske, och det som upplevs och kommer att upplevas. Detta är viktigt för att barnet ska kunna sätta ord på sina känslor, tankar och upplevelser. Barnet behöver här ett namn på händelsen och kunna sätta in den i ett sammanhang. Barnet får här en struktur och modell för hur han eller hon ska förfara. Av dessa får barnet en känsla av *trygghet, kontroll och fortlöpande sammanhang* i sitt liv. När man sedan som förälder sätter ord på barnets upplevelser, kan man förlänga samspelet. Detta stimulerar barnet både känslomässigt och kognitivt. De barn som inte får denna positiva

reaktion på sina känslor, kan i framtiden få svårt att formulera sina känslor, tankar, behov och önsknin­gar (Karlge & Norlander-Lundin, 1996).

5. Vi vuxna ger barnet positiv respons vid ett önskat beteende och en vägledning via ja-budskap. Barnet bildar sig en föreställning om att *jag duger* och *det jag gör värdesätter andra*. Vi föräldrar blir någon form av språkrör för våra barn när vi sätter ord på deras upplevelser. Det är just själva *benämningen* som är en av de mest centrala idéerna i Marte Meo. Skulle barnet få ett nej- budskap så kan det resultera i att barnet bara blir sett i det oönskade och negativa beteendet. Detta leder inte till någon vägledning för barnet. Ett barn som aldrig blir bekräftat och benämnt i stunder av ilska och sorg kan få uppfattningen av att denna känsla och del av barnet inte är accepterat, och kan då undvika att ge uttryck för sådana känslor. För att en turtagning ska uppstå är en av de viktigaste delarna, bekräftelse för barnet, och att de benämns och bekräftas (Hedenbro & Wirtberg, 2000).

6. Barnets värld utvidgas genom att föräldrarna presenterar saker, personer och fenomen. Deras gemensamma värld blir större och föräldrarna hjälper sitt barn att bli social. Man visar och hjälper barnet att bli uppmärksam på andra människor. Föräldrarna talar om för barnet vad han eller hon gör istället för att tala om vad barnet inte får göra. Här leder vi vuxna in barnet i en *ja – spiral* och ger konkret information om hur barnet ska styra sin uppmärksamhet och rätta till ett negativt beteende. Det är viktigt att vi ger barnet möjligheter till alternativa handlingar, så barnet vet hur det ska göra i stället för det negativa. Får man som barn bara negativ bekräftelse hamnar man i en *nej – spiral*, barnet får då en negativ självbild som resulterar i att barnet inte söker ny information och reaktioner från andra (ibid.).

7. Vuxna presenterar objekt och personer som kan vara intressanta för barnet. Det är här som triangulering kommer in. Det kan röra sig om att t.ex. pappan kommer in i rummet där den ena föräldern och barnet befinner sig. Då säger mamman att *titta Kalle här kommer pappa* och ger barnet möjlighet att gå utanför *jag- du* relationen och uppmärksamma något nytt (Karlge & Norlander-Lundin, 1996). Har man syskon kan dessa relationer bidra till triangulering. Mamman och det lilla barnet befinner sig i rummet och in kommer Olle som varit och badat. Då kan mamman säga att *nu ska vi höra hur det var på badhuset i dag och om Olle klarade av att simma*. Då låter man det lilla barnet vara med i ögonblicket och detta upprepas oftast många gånger under en dag. Det är här som barnet ges möjlighet till att få förmågan till en social interaktion (Hedenbro & Wirtberg, 2000).

8. Föräldrarna ska se till att ta ansvar för starten och avslutningen i ett samtal. Vi har ett högre tempo i början och en ljusare röst för att dra till oss barnets uppmärksamhet. När vi sedan närmar oss avslutningen sänks vårt tempo och vårt röstläge blir lägre. Det kan handla om när föräldern byter blöja eller ska avsluta kvällssagan, då säger hon eller han att *nu är vi färdiga det var väl skönt med en ny blöja!* Eller: *Nu var boken slut och det är dags att gå och lägga sig* (Hedenbro & Wirtberg, 2000). Skulle vi avsluta innan barnet är berett och snabbt börja en ny saga eller kasta sig in i något nytt, kan barnet få svårigheter med koncentrationen. Barn som inte får hjälp med att avsluta, kan snabbt kasta sig in i nya aktiviteter och kan av oss uppfattas som överaktiva (Neander, 1996).

3.1.5 Marte Meo steg för steg

Marte Meo är alltså en modell där videoinspelning är en central del av arbetsmodellen (Hedenbro & Wirtberg, 2000). Den är baserad på ett frivilligt åtagande från föräldrarnas sida. Vid första mötet inbjuds föräldrarna att presentera sitt ärende eller fråga. Det kan röra sig om att de vill ha hjälp med hur de ska få sitt barn att sitta stilla vid middagsbordet och äta utan att det ska behöva bli bråk och liv varje gång (Karlge & Norlander-Lundin, 1996). Terapeuten förklarar hur hon jobbar med denna metod, och ger föräldrarna möjlighet att komma med sin önskan eller fråga. Terapeuten tar också ställning till om hon ser sig kunna hjälpa till med detta uppdrag (Neander, 1996). Sedan beskriver terapeuten hur hon/han kommer att gå tillväga, hur man filmar, varför man filmar, och hur länge man filmar, och att man tittar på filmen för att man ska få ett underlag till behandlingsarbetet. Arbetet förläggs till hemmet om man vill det, eller om det finns plats på terapeutens arbetsplats. Terapeuten måste vara tydlig i sitt sätt att introducera modellen, och om föräldrarna finner den värd att prova får de skriva på ett kontrakt där de ger sin tillåtelse till att bli filmade (Hedenbro & Wirtberg, 2000).

När det handlar om etik och juridik är det viktigt att de som arbetar med människor känner till att man följer de etiska och juridiska regler som finns. Videofilmning är att betrakta som journalmaterial och innebär att om videofilmerna inte använts som minnesanteckningar, skall de sparas inlåsta och skyddade. Är videofilmerna sparade skall de tillföras journalen eller akten. Är det minnesanteckningar skall videofilmerna förstöras så fort de har uppfyllt sitt syfte (ibid.).

Vid nästa möte med familjen börjar filmningen under ca 10-20 minuter och då i en vardaglig situation som familjen själv har valt ut. Därefter kommer terapeuten att analysera filmen, utifrån den fråga som familjen hade, och använda sin egen kunskap när det handlar om barns behov (Neander, 1996). Handlar det om en väldigt infekterad situation i familjen vid matbordet, kan det vara lämpligt att börja till exempel filma hur de fungerar tillsammans vid spel, tandborstning eller där man kan avläsa barnets känslomässiga signaler (Hedenbro & Wirtberg, 2000). Här använder då terapeuten de principer som jag berättat om tidigare i avsnittet "*Marte Meo metoden och dess principer*". Terapeuten tittar efter de sekvenser som belyser vad som saknas i samspelet mellan föräldrar och barn, men även efter sådant där föräldrarna förmår stödja sitt barn.

När det sedan är dags för genomgången med föräldrarna är inte barnen med. Här använder terapeuten de utvecklingsstödjande sekvenserna alltså "de goda". Här får föräldrarna chans att observera sig själva och i sitt samspel med sitt barn. Som terapeut hjälper man föräldrarna att fokusera på de situationer där föräldrarna ger stöd åt sitt barn. Det som terapeuten skall bidra med är konkret, enkel och specifik information, och den ska vara relevant till det man ser på filmen och den fråga som föräldrarna hade (Neander, 1996). Det som filmas bör vara lustfyllt för barnet och helst också för de vuxna, detta tillför både den vuxne och barnet en positiv upplevelse. Lustfyllda situationer kan lättare utlösa vuxna och barns kompetens. Man bör även filma ansiktena på dem som interagerar, och det är viktigt att det man filmar har en början, mitt, och slut så att man inte bryter mitt i en sekvens. Vid analysen är viktigt att man har ett tydligt barnfokus, för det handlar om barnets utveckling och behov av utvecklingsstödjande samspel. Det får inte bli för mycket om vad som är rätt eller fel, utan vilket stöd barnet behöver för att utvecklas (Hedenbro & Wirtberg, 2000).

När man fortsätter att filma väljer man en liknande situation som den första, för att kunna se om det har inträffat några förändringar sedan första filmningen. När man analyserar den andra filmen tar man fram det som varit bra och sparar till återgivningen med föräldrarna. Det handlar om att ha en kontinuitet mellan filmandet och återgivningen. Det är viktigt att intervallen mellan filmning och återgivning inte blir för långa (Hedenbro & Wirtberg, 2000).

Så här fortsätter man tills man kan se att man kan börja trappa ner, och att man ser att förändringarna håller som föräldrarna gjort, och att utvecklingen kan fortsätta av egen kraft. Man kan sedan övergå i stödkontakt, och hur den skall utformas diskuterar man när slutet av

Marte Meo behandlingen närmar sig (ibid.). Uppföljningen av Marte Meo bör göras regelbundet. Den första kan vara vid två månader, den andra vid sex månader, den tredje vid ett år, och den sista vid två år. Ibland kan det räcka med ett samtal mellan föräldrarna och terapeuten, men ibland behövs det oftare, till exempel då föräldrarna har ett hjälpbehov av kortare insatser, för att komma på rätt spår igen (Hansson, 2001).

3.1.6 Olika arbetsområden där Marte Meo används

På *mödra- och barnavårdsverksamheter* finns det möjlighet att använda sig av den utvecklingsstödjande dialogen. Det kan handla om hur tankar och funderingar hos de blivande föräldrarna, som till exempel när en moder har svårt att få kontakt med sitt ”barn i magen” har barnmorskans användning av de åtta principerna som finns i Marte Meo behandlingen. Hon kan på så sätt levandegöra och föreställa barnet för föräldrarna och på så sätt förstärka föräldrarna i deras kommande föräldraroll. Vid flera barnavårdscentraler använder man Marte Meo som ett redskap i sitt vardagliga arbete (Hedenbro & Wirtberg, 2000).

Spädbarnsverksamheter är ett annat område där man använder Marte Meo. Man kan använda sig av Marte Meo principerna i miljöarbetet med föräldrarna. Det känslomässiga som ett spädbarn kan utlösa gör att föräldrarna känner sig motiverade till att hjälpa till för att anknytningen ska bli bättre (ibid.).

Inom *skolan* har det visat sig vara mycket användbart med Marte Meo när det rör sig om barn som har neuropsykiatriska svårigheter som MBD/DAMP. Man har kunnat, med bildens hjälp, noggrant studera samspelet, och på så sätt kunnat ge både föräldrarna och skolpersonalen verktyg till att hjälpa barnet, både när det gäller barnet i dess hemmiljö och i skolan. Men Marte Meo är även användbart när det gäller allt arbete i skolan (ibid.).

Barn och vuxna med utvecklingsstörning har också visat sig vara lämpade för Marte Meo behandling. Det gemensamma för både barn och vuxna är att de har ett stort behov av utvecklingsstödjande kommunikation utifrån sin egen utvecklingsnivå. Man kan då med kamerans hjälp synliggöra deras behov och utifrån det anpassa bemötandet. Barn med syn och hörselnedsättningar har också användning av Marte Meo. Man kan genom filmning se hur man ska anpassa sin kommunikation för att det ska gagna barnet bäst (ibid.).

Det sista området jag kommer att belysa som användbart av Marte Meo är i *arbete med äldre*. Detta arbete är ännu i sin begynnelse men det har vistats stort intresse bland vårdpersonal när de fått handledning i sin kommunikation med äldre och dementa. Den äldres förmåga att tänka logiskt försämras, och ofta blir den äldre inåtvänd emot sin omgivning. Den äldre kan inte hålla samma tempo som sin omgivning, och hörsel och syn försämras ofta när man blir äldre. Man använder som tidigare filmning vid olika situationer och vårdpersonalen får sedan med en Marte Meo handledare hjälp att diskutera och analysera vad som visats på filmen. De använder de åtta principer som jag tidigare har beskrivit och har dem som underlag i sitt fortsatta arbete med de äldre. Man får som vårdpersonal tillfälle att reflektera över alla de vardagliga händelser som finns och som man inte alltid tänker på (ibid.). *”Så kallad tyst kunskap eller erfarenhetskunskap blir synliggjord, benämnd och värderad, vilket är stärkande i det vardagliga arbetet”* (Hedenbro & Wirtberg, 2000, s 232).

Jag kommer här att ge en kortfattad beskrivning av lösningsfokuserat arbetssätt som jag vill sätta i relation till Marte Meo.

3.3 Lösningsfokuserat arbetssätt

På min praktikplats arbetar de anställda lösningsfokuserat och de beskrev ofta i våra vardagliga samtal hur lösningsfokuserat arbetssätt och Marte Meo går hand i hand. Detta kom även upp under mina intervjuer. Jag hade inte några färdigformulerade frågor om just likheterna mellan Lösningsfokuserat arbetssätt och Marte Meo men det föll det sig naturligt från min sida att komma med några följdfrågor om just likheterna.

Lösningsfokuserad eller lösningsinriktad terapi är en modell som har beskrivits och utvecklats av Insoo Kim Berg och Steve de Shazer och deras kolleger vid Brief Family Therapy Center i Milwaukee i USA. Den viktigaste skillnaden jämfört med andra modeller är att denna har sin styrka i att fokusera på förändring. De anser förändringsprocesser som oundvikliga och som ständigt pågående. Utifrån följande grundsyn tar den lösningsfokuserade terapin stor hänsyn till undantagen från problemet. Uppträder en liten förändring i stabiliteten hos problemtillståndet ser man dessa undantag som nycklar till att finna lösningar. De beskriver vidare att det är lättare att bygga på den faktiska förändringen, hur liten den än må vara, jämfört med att utforma något som inte finns (Kim Berg, 1999). Man fokuserar på klientens egna resurser och uppdraget för behandlarna är att stärka klienten att välja ett mer tillfredsställande och givande liv. De menar att fokuserar man på problemet, kan klienten lätt

tappa hoppet och känna att de är offer för funktionsstörning eller sjukdom. ”Att hjälpa människor upptäcka de betydande krafter de har inom sig själva, sina familjer och sitt grannskap” (Kim Berg & De Jong, 2001, s 25). De grundläggande **faserna** i lösningsbyggande strukturer är:

- Att beskriva problemet
- Att utveckla välformulerade mål
- Att leta efter undantag
- Feed back som avslutning på samtalet
- Att utvärdera klientens framsteg

Man börjar samtalet med att fråga klienten: *Hur kan jag hjälpa dig?* Där ger man klienten möjlighet att förklara sitt problem. Man lyssnar på klientens problematik och funderar på möjliga vägar att leda in samtalet mot den fas där man börjar tala om lösningen. När man utformar mål får man fram en beskrivning från klienten av vad som skulle vara annorlunda i deras liv när problemen är lösta. Därefter ger man klienten möjlighet att beskriva om det har funnits tillfälle i livet då problemet inte uppträtt eller varit mindre allvarligt. När klienten beskriver dessa, är behandlaren intresserad av att få veta *vem* och *vad* som gjorde att problemet inte var så allvarligt då. Feedback sker i form av vad klienten redan gör och kan göra bättre. Man fokuserar på det klienten behöver göra mer av och göra annorlunda. När man ska utvärdera klientens framsteg gör man det via en skala mellan 1-10 där klienten får beskriva var han/hon befinner sig, och utifrån det jobbar man sig högre och högre upp på skalan (Kim Berg, 1999).

En viktig infallsvinkel i lösningsfokuserat arbete är *mirakelfrågan*. Man frågar klienten:

Antag att du går och lägger dig som vanligt i kväll och medan du sover sker ett mirakel. Miraklet är att problemen du berättade för mig om, är lösta. Det är bara det att du sov och därför vet du inte på en gång att de har löst sig. Vad tror du att du skulle lägga märke till i morgon bitti som skulle vara annorlunda? (Kim Berg & De Jong, 2001).

Bland de viktigaste inslagen i lösningsfokuserat arbete är att ge *beröm*, vara *lyhörd*, att ha *realistiska* mål som är möjliga för klienten att uppnå. Att använda *positiva ord* istället för

negativa, och leta fram de *resurser* och den *kompetens* som finns inom klienten och *uppmuntra* klienten för allt han/hon gör bra. Att *stärka* klienten är vidare ett begrepp som finns i lösningsfokuserat arbete; man utgår från uppfattningen att klienten är i stånd att göra val som är bra för henne/honom. Vid varje sammankomst avslutar man med beröm och fler förslag till förändring (Kim Berg, 1999).

3.4 Kritiska synpunkter på Lösningsfokuserat arbetssätt och Marte Meo- metoden

I dag finns det en rad flitigt använda familjeterapeutiska modeller som jag inte tänker gå närmare in på här, däremot tänker jag hålla mig kvar vid lösningsfokuserad familjebehandlingsmodell som jag uppfattar har intressanta beröringspunkter med Marte Meo.

Under de senaste fem åren har lösningsfokuserad familjebehandling haft stor spridning på många av våra socialförvaltningar. Det finns dock inte många randomiserade studier med klart definierade grupper där denna metod visat på överlägsna positiva resultat som skulle kunna jämföras med dess popularitet. En av de studier som gjorts är av *Lindfors & Magnusson 1997*, där man använde lösningsfokuserad nätverkmetod inom kriminalvården, och den visade på positiva resultat jämfört med vanlig behandling i kriminell grupp (Hansson, 2001).

Utvärderingar som gjorts av Marte Meo behandling finns det inte många av. Fram till när Kjell Hansson skrev sin bok "*Familjebehandling på goda grunder 2001*" hade det inte gjorts mer än en publicerad studie av Marte Meo. Den undersökningen som gjordes, både på kontrollgruppen och på undersökningsgruppen, gällande familjer som var underprivilegierade och levde i problematiska bostadsområden. Man hade som mål med behandlingen att stärka det positiva i föräldrarnas beteende. Man hade även utformat självsvarsformulär och observationsschemata för att kunna mäta den förändring behandlingen avsåg. Man gjorde en uppföljning för en tredjedel av behandlingsgruppen efter behandlingens slut. Man fick då fram, att i undersökningsgruppen fanns en klar förändring i de variabler som man hade hoppats på, men kontrollgruppen uppvisade inga förändringar verken under eller efter behandlingen (Hansson, 2001).

Ett av de största problemen vid denna utvärdering var det stora bortfallet i båda grupperna och detta kan ha haft betydelse för resultatet. Men enligt Hansson har denna studie visat på klara indikationer att Marte Meo är en metod värd undersöka vidare, men i större och mer

kontrollerade studier. Han menar på att Marte Meo har en stor spridning inom olika områden men att det har gjorts alldeles för få systematiska utvärderingar av denna (Hansson, 2001).

Gösta Emtestam, socionom skriver i artikeln, *Är familjebehandling med videokamera etiskt riktigt?* (Socionomen, nr 6 1996). Han anser att det är ett litet antal av de familjer, som blir tillfrågade av en socialsekreterare om de vill bli videofilmade, som vågar säga nej. Vidare menar han att socialtjänsten familjegrupper använder tvångsmetoder, då med hotet om omhändertagande, om inte familjen ställer upp på socialtjänstens utredningar. Han anser att denna metod inte är etiskt riktig eftersom det för vissa människor kan kännas kränkande när de inte har en möjlighet att säga nej.

Dessutom menar han att socialsekreterarens egna värderingar och erfarenheter präglar vad som är en "bra kontakt" mellan föräldrar och barn och att det kan styra de resultat som man vill ha med behandlingen. Han undrar om mammans nya beteende är bestående efter behandling, och varför metoden är så fokuserad på mamma- barn. Det finns många andra i barnets omgivning som både kan hjälpa och stjälpa det arbete som socialsekreteraren haft framgång med (Emtestam, 1996).

4 TEORETISKA UTGÅNGSPUNKTER

I Maria Aarts bok, *"Basic manual 2000"* tar hon inte upp att hon använder sig av några speciella teorier i sin modell. Men jag hittade däremot en artikel, av May Britt Drugli ur tidskriften *Barn* utgiven av *Norsk senter for barneforskning*, som Ingela Cederlöf har översatt. I artikeln fann jag att kommunikationsteori och nyare samspelsbaserad utvecklingsteori var två teorier som låg till grund för Marte Meo metoden. Jag har innan tagit upp att det är två forskare som har betytt mycket för Maria Aarts i hennes arbete och de är Daniel Stern och Colwyn Trewarthen. Jag kommer därför att fokusera mig på vikten av anknytning och bindning och betydelsen av kommunikation mellan föräldrar och barn i detta teoriavsnitt.

4.1 Anknytnings - och bindningsteori

Till de grundläggande behoven i ett barns liv räknas skydd och god omvårdnad. Det är mat, dryck, sömn, kläder och tillsyn, men för det lilla barnet måste det också utvecklas en känslomässig anknytning för att barnet ska utvecklas. Det handlar oftast om anknytningen till modern men kan även vara till någon annan vårdare. Det är mycket viktigt att det kommer till stånd ett samspel där barnet visar signaler och föräldrarna svarar på dem. Förälderns uppgift

är att vara den trygga hamn barnet kan utgå ifrån och komma tillbaka till (Hindberg, 1999). Mary Ainsworth anser att det finns tre viktiga faktorer som är av betydelse för att kvaliteten på själva anknytningsrelationen skall fungera. Den första är den vuxnes sensitivitet inför barnets emotionella signaler. Den andra gäller om barnets temperament och den tredje hur föräldrarnas egen anknytning till sina föräldrar har varit. Det är den tidiga relationen som är grundläggande för att en anknytning skall få en bra kvalitet. Hur barnets temperament spelar in har man inte riktigt klart för sig, men man har sett att en låg sensitivitet hos de vuxna och en kinkighet hos barnet, kan öka risken för störningar i själva anknytningen (Egeberg & Jerlang m.fl., 1999).

En drivkraft som barnet ar med sig från födseln är anknytning, barnets tidiga beteende gentemot föräldrarna. Ett barn knyter alltid an, men det viktiga är hur själva kvaliteten på anknytningen ser ut. Att knyta an är livsavgörande för oss människor och den anknytning vi gjorde som barn har betydelse för den anknytning vi gör i förhållande till andra människor senare i livet. Även om barnet har anknytningen med sig kan den variera i kraft och tydlighet. Själva anknytningen förstärks när barnet får den omsorg och vård barnet behöver, detta i sin tur leder till att samspelet mellan vårdaren och barnet utvecklas. Anknytningen mellan barnet och dess vårdare förstärks genom barnets medfödda anknytningsbeteende och detta i sin tur leder till att barnet kan ge de viktiga signaler för sitt behov av mat, värme och kontakt som lättare kan tolkas av vårdaren. *"John Bowlby menar att motivationen till anknytning finns inbyggd i vårt biologiska system och (anknytnings) beteendet utlöses framförallt i för barnet okända situationer"* (Hedenbro & Wirtberg, 2000, s 38). När vissa situationer upplevs som hotande kan barnet vägleda sina föräldrar i vad barnet tål att utsättas för. *"Föräldrarna kan då skydda och trygga barnet så att det med adekvat stöd börjar utforska omgivningen"* (Hedenbro & Wirtberg, 2000, s 38).

John Bowlby är mest känd för sin teori om den känslomässiga bindningen mellan en föräldragestalt och barnet. Bowlbys hypotes om bindningsbeteende har fått stöd av Harry Harlows undersökning av apor och surrogatmammor. Att känna trygghet är av central betydelse för varje människa och ett spädbarn har stort behov av nära kontakt (Sjödén, 1997). Bowlbys forskning om barnhemsbarn, som han gjorde för WHO: s räkning under 1950-talet, (Berg-Brodén 1997) visade att avsaknaden på känslomässig omsorg kunde ge svåra bristtillstånd hos barnen. Denna undersökning ses fortfarande i dag som en klassiker inom området. Bowlby menar vidare att för att ett barn ska ha förutsättningar för en frisk mental

utveckling, måste barnet ha upplevt en intim, varm och kontinuerlig relation med en person. Undersökningar gjorda av Mary Ainsworth m.fl. (1978) har konstaterat att mödrar som reagerar lyhört på barnets signaler under det första levnadsåret får barn som dels gråter mindre och är mer villigare att rätta sig efter föräldrarnas önskningar än de barn vars mödrar är mindre lyhörda. (Bowlby, 2001). Man ska som förälder finnas till hands vara beredd, och uppmuntra sitt barn. Man kan beskriva denna situation som en militärbars där expeditionstyrkan ger sig ut och som kan dra sig tillbaka om den möter på motstånd eller motgång. De återgår alltså till den trygga bas de utgick ifrån för att hämta ny näring och energi (Bowlby, 2001). Genom Bowlbys forskning och teori, kan man i dag se ett ökat intresse för att studera det samspel som finns mellan föräldrar och barn. ”Hans forskning har inspirerat många till att vidareutveckla och studera anknytningsbegreppet” (Berg-Brodén, 1997, s 52).

Daniel Sterns begrepp känslointoning handlar om föräldrarnas förmåga att kunna förmedla till barnet att de har förstått barnets känslor. Detta äger rum under det tredje utvecklingsstadiet, det uppvaknande självet. Det känslotillstånd som barnet befinner sig i ska föräldrarna kunna svara an på och svara barnet på så sätt att barnet förstår. Stern menar vidare att får barnet korta ögonblick av intoning, ger det barnet en känsla av att det blivit förstått, skulle barnet däremot inte få dessa ögonblick av intoning kan det ha stor betydelse för barnet i dess fortsatta liv (Hwang & Nilsson, 1999).

Ett barn som av någon anledning skiljs från sin vårdare kan uppvisa mer eller mindre djupgående störningar, även om det bara handlar om en kortare tid eller att barnet är flera år gammalt. Själva bindningsteorin anser att det finns något grundläggande i oss alla som gör att vi under hela livet knyter emotionella band till andra. Sökandet efter omsorg från barnets sida och omsorgsgivandet från föräldrarna är en annan grundläggande komponent i människans natur (Sjödén, 1997).

I denna ömsesidighet som sker mellan barn och föräldrar kan man se de första signalerna på en kommande dialog som inom spädbarnsforskningen kallas turtagning (Hedenbro & Wirtberg, 2000). Spädbarnet har en fantastisk förmåga att ”tima”. I forskningen har man kunnat se att spädbarnet kan upptäcka avvikelser från samtidighet på delar av sekunder. Man har i forskning gjort försök med att visa ett tremånadersbarn sin mammas ansikte på en TV-

skärm men man har låtit mammans röst komma med några millisekunders försening. Barnet har märkt denna bristande synkronisering och störts av det (Stern, 1995).

”Bindning (”bond”) står för det emotionella band som finns mellan modern och barnet och anknytning (”attachment”) för den relation barnet bildar till modern” (Hwang & Nilsson, 1997, s 92). Det har visat sig att mödrar till avvisade barn inte har den känslighet som behövs för att uppmärksamma barnets signaler. De har sällan kroppskontakt med sina barn, och de visar inte positiva känslor gentemot sina barn. Osäkra barn brukar, liksom avvisade barn ha mödrar som inte har förmåga eller som är mindre känsliga för barnet signaler. Emedan anknytningen är så viktig och har en så stor betydelse för samspelet mellan föräldrar och barn, kan det senare i livet ge defekter när det gäller det sociala beteendet i förhållande till andra vuxna och kamrater (Hwang & Nilsson, 1997).

Synen på spädbarnet har förändrats under de senaste årtionden och sammanfattningsvis kan man säga att bilden av ett passivt spädbarn som helst skulle ha mörkt och tyst omkring sig har bytts ut mot en bild av ett aktivt och kompetent spädbarn. Forskningen har visat på att spädbarnet eftersträvar komplexa mönster, snarare än lugn och ro. Möjligheten att videofilma har i sig medverkat till att olika slags forskning har stimulerats. Det är det icke – verbala samspelet, *dialogen*, mellan föräldrar och barnet som är det egentliga modersmålet för alla barn. Utvecklingen kan redan här påverka barnet i negativ eller positiv riktning (Cullberg, 2000).

4.2 Kommunikationsteori

Marte Meo är baserad på idén att det finns en naturlig och primär dialogkompetens hos föräldrar och barn (Karlge & Norlander-Lundin, 1996, s 16). Dialogen består av en bestämd rytm och struktur och detaljerna i denna kommunikation är grundläggande för att barnet ska kunna utvecklas vidare. Man kan säga att denna ”basmodell” representerar all vidare utvecklingsbefrämjande kommunikation för barnet. Kommunikation är den förutsättning barnet behöver för att lära sig ett språk och att kunna tala (Hedenbro & Wirtberg, 2000).

Kommunikation mellan förälder och barn är en förutsättning för att barnet ska lära sig tala och utveckla sitt språk. Man har sett att barnet använder alla sina sinnen för att kunna kommunicera. Man har gjort undersökningar på hur mycket det nyfödda barnet uppmärksammar genom röster, och det har visat att redan efter förlossningen kan ett litet

barn, när de hör sin moders röst, vända huvudet i den riktning modern hörs. Genom filmning med Marte Meo kan detta visar hur viktig modern är för barnet, och detta stärker modern i sin roll (ibid.). Robert Emde och Mechtild Papousek (se Hedenbro & Wirtberg 2000) har studerat föräldra- barninteraktionen och de anser att man bör se kommunikationen mellan föräldrar och barn som ett system där barnet får en bekräftelse av positiva föräldraeffekter, som i sin tur leder till att barnet kan utveckla en tillit. Föräldrarna i sin tur stärks i sin roll som föräldrar och kan fortsätta att ge sitt barn den omsorg som det behöver (Hedenbro & Wirtberg, 2000).

När man studerar kommunikation mellan människor på video, kan man se hur otroligt mångfacetterade och nyanserade interaktionen är människor emellan. Genom rytm, andning, kroppsspråk, gester, hummanden, ansiktsuttryck, oavslutade meningar, kan man se hur dessa flätas samman och bildar ett mönster. Man har genom videofilmning en möjlighet att studera dessa beteendemönster, hur de samordnas och hur en kommunikation kan uppstå. Marte Meo-modellen menar att samordning är nyckeln till kommunikationen, och det är just samordningen av kommunikationen som är basen för arbetet (ibid.).

Överförande av budskap och kommunikation är själva grundelementet i mänskligt samspel i de relationerna en människa kommer att få i framtiden (Lindén, A 1996). I vuxnas samspel med barn har man sett att de vuxna har en benägenhet att ge mening åt barnets yttranden. De vuxna upprepar, tolkar, utvidgar, kommenterar det som barnet säger och barnet lär sig då, genom detta samspel, att tolka sina egna yttranden. Ger inte föräldrarna en återkoppling på det barnet visar genom gester, ljud och andra språkliga tecken, kan språkutvecklingen hämmas (Egeberg & Jerlang m.fl., 1999).

Barnet använder redan från födseln språket som en funktion för att kommunicera. Barnet kan redan vid tidig ålder föredra vissa röster framför andra och det har visat sig att barn som är yngre än en månad kan skilja på snarlika ljud. Barnets socio-emotionella utveckling bestäms av det samspel som finns mellan föräldrarna och barnet. Det är mycket viktigt för oss vuxna i vår kommunikation med barn, att utvidga deras frågor och gå på djupet med dem. Genom detta får barnet en möjlighet att reflektera och träna sig i att använda språket kommunikativt. Bland de viktigaste komponenterna för ett bra samspel mellan föräldrar och barn är den ögonkontakt som finns dem emellan. Den består av en mycket stark emotionell upplevelse, och det är här som den allra första kommunikationen börjar (Hwang & Nilsson, 1999).

5 REDOVISNING AV INTERVJUERNA

Intervjupersoner

Madelaine Lorentzen- Grönberg arbetar som socionom på KAK-huset, vilket är en öppenvårdsverksamhet som tillhör Simrishamns socialförvaltning. Hon träffar många mammor och barn genom öppenvårdsverksamheten Norea, som drivs tillsammans med barnhälsovårdspedagog och barnmorska. Hon har även i samarbete med kyrkan som riktar sig mot lite äldre mammor med barn, som kallas Fröet. Hon jobbar förutom detta med familjer som är i behov av stödåtgärder, tillsätter stödfamiljer, samtal med barn och familjer, samt utreder faderskap mm.

Karin Andersson arbetar hemma hos familjer, hon är familjehemspedagog. Hon hjälper och stöttar upp i situationer där det inte fungerar längre. Det kan röra sig om hjälp med barn, matlagning, stöd i gränssättningar, och regler. Även hon jobbar i öppenvårdsverksamheten Fröet, tillsammans med kyrkan. Hon är liksom Madelaine Lorenzen- Grönberg knuten till KAK- huset.

Birgitta Hörnbladh arbetar på socialförvaltningen inom individ och familj. Hon utreder, omhändertar och behandlar och placerar, när det gäller familjer. Samtal med människor är också en viktig del i hennes jobb.

Helena Andersson arbetar även hon på socialförvaltningen i Simrishamn inom individ och familjeenheten. Liksom Birgitta Hörnbladh utreder, omhändertar och behandlar, Helena Andersson. Hon berättar, att *samtalet mellan människor är en viktig del av hennes jobb.*

Min klient som jag betecknar som Q är en ung tjej som har en dotter. Deras anknytning är inte bra och hon har därför gått in i Marte Meo behandling för att kunna hitta tillbaka till sin dotter. Hennes stora mål är att kunna bli en ”vanlig” mamma åt sin dotter.

Inger Bosson är chef för individ och familjeenheten i Simrishamn. Inger Bosson har jag valt på grund av att hon vill ge alla sina utredare en möjlighet till en Marte Meo utbildning. Det som gjort mig intresserad av att höra hennes åsikter om Marte Meo är, vad hon anser vara bra med Marte Meo, och varför hon är beredd att ge sina anställda utbildningar, och stå för hela kostnaden av den.

Dessa sex ansåg jag hade möjlighet att bidra med de svar jag sökte i mina frågeställningar. De tre socionomerna, familjehemspedagogen och deras arbetsledare intervjuade jag på deras respektive arbetsplatser. Jag valde dem med noggrannhet för jag ville ha klarhet i hur det kändes att vara i början av sin utbildning till Marte Meo behandlare, och hur man kanske kan ha förändrats, i slutet av en. Jag kommer att fokusera på mina frågeställningar, och ur dessa frågeställningar har jag sedan gjort följande teman som jag kommer att redovisa i det material jag fått fram genom mina intervjuer. För att få en helhet i intervjusvaren har jag koncentrerat mig på dessa fem teman:

5.1 Behandlare och arbetsledares förväntningar på utbildningen

5.2 Behandlare och arbetsledares upplevelser av utbildningen

5.3 Behandlares och arbetsledares upplevelser av förändring genom behandlingsmetoden Marte Meo

5.4 Klientens förväntningar på behandlingsmetoden Marte Meo

5.5 Klientens upplevelser av förändring genom behandlingsmetoden Marte Meo

5.1 Behandlare och arbetsledares förväntningar på utbildningen

Helena Andersson berättar att hon ser Marte Meo som ett komplement till lösningsfokuserat arbetssätt som hon redan i dag jobbar utefter. Hennes **förväntningar** är att Marte Meo utbildningen skall göra, *”att allt det som hon lärt sig genom sitt jobb, skall bli ännu bättre”*. Förmågan att kunna lyssna in tonläget på rösten från klientens sida och *”hur föräldrar använder rösten och hur det påverkar barnet”*. Hon tror även att hennes förmåga att kunna se och uppfatta saker kommer att bli bättre.

Genom att Birgitta Hörnbladh är en bit in i sin Marte Meo utbildning, ser även hon att lösningsfokuserat och Marte Meo går hand i hand. Hon ser sig ha stor nytta av det i sitt dagliga arbete. Hennes **förväntningar** är att *”kunna se ögonblick att bygga på”*. Det som hon mest varit orolig över är, hur hon ska hinna kombinera sitt vanliga arbete med utbildningen, utan att något av dem blir lidande. Men genom att hon får möjlighet att utföra utbildningen på arbetstid känns det lättare. Men hon tillägger att vid de flesta socialförvaltningar är det lite personal och mycket jobb, så det kan kännas litet oroande. Men att hon får utbildningen betald från sin arbetsgivare, ser hon som ett stort plus.

Karin Andersson ser sig *"kunna få nya verktyg, nya sätt att se och kunna hjälpa familjer"* hon tycker vidare att metoden är intressant och *"det ska bli roligt att kunna visa föräldrarna bildsekvenser som är bra"*. Hon berättar vidare att man är otroligt koncentrerad så man inte missar något på filmen. Själva filmandet *"kommer att sätta sig i ryggraden allteftersom tiden går och man lär sig mer och mer"*. Hennes **förväntningar** på utbildningen är att hon kommer att kunna använda sina ögon på ett annat sätt, allt eftersom hon lär sig mer och mer. *"Karin, min lärare, det räcker för henne att se filmen en gång och då ser hon allt med en gång"*, fortsätter hon berätta.

Inger Bosson ser liksom de andra nyttorna av att ha en Marte Meo utbildning. Hon anser att tekniken med videofilmning ger en grundkunskap, *"om barns behov av samspel"*, som är väldigt värdefull i allt socialt arbete, så hennes **förväntningar** är att hennes anställda ska få fler verktyg att jobba med.

"Jag såg den som en positiv behandlingsform och arbetsmetod, som fungerade" berättar Madelaine Lorentzen-Grönberg om sin inställning till Marte Meo som behandlingsmetod. Den låg i linje med lösningsfokuserat arbete som de jobbar utefter på Simrishamns socialförvaltning fortsätter hon. Några **förväntningar** hade hon inte till att börja med, eftersom hon inte riktigt visste hur det var att använda videokamera. En av de saker som hon var oroad över vid utbildning var hur det skulle kännas att sitta och bli granskad av andra som gick utbildningen. Då främst när hon själv var med på film och skulle återge vad som visades på den. Hon tillägger; *"Sitter jag och pratar med klienter annars, så blir jag inte nervös, så det var nog det att jag skulle bli granskad inför en grupp"*.

5.2 Behandlare och arbetsledares upplevelser av utbildningen

Helena Andersson beskriver att det är ganska mycket som man ska hålla reda på när man på vanligtvis träffar föräldrar och barn i samtal. Hon ser Marte Meo som en **behandlingsmetod** där man med filmning *"kan visa mycket mer än vad man annars ser bara genom samtal"*. Det handlar mycket om att *"fånga upp de där guldkornen och kunna visa för familjen"*, man måste, berättar hon vidare, kunna *"stänga av sin roll som behandlare och bara titta på filmen, utan värderingar"*. Likaså att *"träna sitt öga och se och beskriva vad som händer"*.

Marte Meo som **behandlingsmetod** ser sig Birgitta Hörnbladh ha stor nytta av vid sitt vanliga utredningsarbete. Hon beskriver, kommer man hem till en familj i ett akut skede *"får jag en struktur i hjärnan och vet vad jag ska titta på just då"*. Man har ju alltid med sig sina ögon

berättar hon vidare, och eftersom det inte finns någon tid till filmning, kan hon med den kunskap hon har om Marte Meo, agera på ett sätt som kan vara till nytta för både familjen och barnen. Birgitta Hörnbladh har vidare haft stor nytta av Marte Meo och det har **påverkat** henne när hon har skrivit uppdrag till utredningshem, då har hon använt de dialogprinciper som finns i Marte Meo. *"Jag har haft stor nytta, jättestor nytta av denna kunskap, som handläggare, när jag jobbar med familjer."* Flertalet av de tillfrågade säger att de har blivit mer självkritiska sedan de började utbildningen, och Birgitta Hörnbladh nämner att *"jag blir mer självkritisk, det väcker mycket hos en, mina egna barn märker det inte för de är för små, men min man avslöjar mig"*.

Inger Bosson ser att genom att ge sina anställda en Marte Meo utbildning kan de i sitt jobb använda de olika principerna som finns även vid andra tillfällen och se **behandlingsmetoden** som användbar.

Karin Andersson ser sig kunna ha användning av denna **behandlingsmetod** genom att själv *"kunna vara till större nytta för de familjer som jag kommer i kontakt med genom mitt jobb"*. Hon berättar vidare att även om hon inte kan filma vid alla situationer så har hon nytta av dialogprinciperna, och påtalar liksom övriga intervjuade behandlare, att man alltid har sina ögon med sig vart än man går. Madelaine Lorenzen-Grönberg har genom att hon är i slutskedet av sin Marte Meo utbildning kunnat använda den som **behandlingsmetod** i observationsutredningar och beskriver hur hon har blivit *"mycket mer observant vem det är som tar initiativ till samtal, hur utvecklingsstödjande föräldrarna är i sitt svar till barnet"*. Vidare berättar hon att hon kan se om det är positiv vägledningen eller negativ vägledning, hur själva trianguleringen mellan dem ser ut, som till exempel när fadern kommer in i rummet eller det är modern som ska lämna rummet för att gå ut. Hon ser då om föräldrarna hjälper barnet och säger *"titta här kommer pappa, eller mamma ska bara gå ut om, men kommer snart igen"*. Att kunna se om föräldrarna vägleder barnet eller bara försvinner, kan hon idag sätta ord på, genom sin Marte Meo utbildning.

5.3 Behandlare och arbetsledares upplevelser av förändring genom behandling med Marte Meo

Den upplevelse av förändring som Birgitta Hörnbladh kan beskriva är en familj som hon har jobbat med. Hon såg stora **förändringar** från film ett till film fem. Det var under själva åteergivningarna, som hon kunde se hur modern förändrades gentemot sitt barn. Birgitta

Hörnbladh berättar vidare att *”det kändes som om jag nådde fram till henne mer när hon fick se sig själv på film”*.

Madelaine Lorenzen- Grönberg berättar att flera av hennes familjer som har varit med om Marte Meo behandling har **förändrats**, och kunnat fortsätta sina liv med många nya redskap att jobba efter. *”De tänker på ett annat sätt att det lilla de gör, betyder mycket”*, de har även möjlighet att få stödjande samtal om de vill, om det visar sig att de någon gång håller på att tappa gnistan. Hon berättar vidare om en familj, där hon vid första filmning inte kunde hitta några sekvenser som var utvecklingsbara. Flickan i filmen försökte gång på gång att få kontakt med sin pappa men lyckades inte en enda gång. Pappan var med kroppsligt, men inte känslomässigt. Men vid andra och tredje filmningen började det en förändring, och när de avslutade vid åttonde filmningen, var det en stor skillnad jämfört med första gången, berättar hon. Vid åttonde filmen *”skrattade de tillsammans och de fick ögonkontakt, och de pratade om vad de gjorde”*.

Madelaine Lorentzen- Grönberg berättar vidare om pappan i filmen som sade *’det känns som om man har fått se sig själv i backspegeln och får många redskap, tack vare man har blivit filmad’*. Metoden är bra anser Madelaine Lorenzen- Grönberg eftersom man som förälder både ser och hör sig själva under återkopplingen och att man som Marte Meo behandlare förklarar och förstärker allt det som är bra att bygga på, *”känslan av att de har lyckats, gör att det de har gjort en gång, inte är så svårt att göra igen”*. Man stärker föräldrarna genom att visa det de gör bra, det man gör dåligt blir man inte bättre av att få veta, fortsätter Madelaine Lorentzen – Grönberg. Avslutningsvis berättar hon att *”även om det rör sig om en tiondels sekund, så är det något som är positivt”*, avrundar hon. Inger Bosson berättar att de familjer som Madelaine Lorentzen-Grönberg har haft, har växt och fått saker att bygga på, genom Marte Meo.

Flertalet av de tillfrågade anser sig få en bättre och säkrare grund att stå på genom Marte Meo utbildningen. De har de åtta principerna att använda, även om det inte handlar om Marte Meo filmning. De beskriver att de kan se i ett tidigt skede, om det handlar om relationsstörningar föräldrar och barn emellan. Allt som man kan missa under ett vanligt samtal har man möjlighet att se i filmen och jobba med. Madelaine, Birgitta, och Helena är överens om att Marte Meo och lösningsfokuserat arbete går hand i hand, och ser genom detta att de får ett komplement till sitt dagliga arbete med familjer genom Marte Meo utbildningen.

De som går utbildningen ser att det ibland kan vara svårt med allt det tekniska, att missa något utvecklingsbart, men som de vidare berättar förhoppningsvis sätter det sig i ryggraden allt eftersom tiden går och man blir säkrare och säkrare med filmningen. Något som oroar Helena Andersson är *”att missa sammanhanget i det stora hela i ett förlopp på ca tre minuter”*. Vidare att hon ska bli för detaljerad men att så småningom kunna få balans mellan sammanhang och detaljer.

Birgitta Hörnbladh berättar att i dag är hon mycket snabbare än vad hon var i början när det gäller att hitta de utvecklingsbara sekvenserna vid filmningen. Karin Andersson berättar att man får sitta och spola fram och tillbaka många gånger nu i början för att hitta de sekvenser som är bra, vad som händer i rörelser, röster och sammanhang.

Som avslutning kan nämnas att de som går utbildningen ser Marte Meo som ett verktyg för att förbättra relationer och samspel mellan föräldrar och barn. Likaså att man har stor användning av Marte Meo i många olika situationer som man kommer att hamna i när man jobbar med människor i socialt arbete. Inger Bosson ser att hennes anställda har fler och bättre verktyg att jobba med efter de har gått Marte Meo utbildningen, hon ser utbildningen som en investering, både för sig själv som chef för sina anställda.

5.3 Klientens förväntningar på behandlingsmetoden Marte Meo

Q var skeptisk till **behandlingsmetoden** Marte Meo. Hon berättade att hennes svårighet är så stor att hon inte trodde att Marte Meo skulle hjälpa henne och hennes dotter. Hon beskrev *”att sitta och stå framför en kamera, med mina negativa inställningar, hur ska detta kunna vara en hjälp när jag själv inte tror på den”*. Hon understryker att hon tycker att det ska bli svårt att vara naturlig framför kameran. Vidare berättar hon att *”jag har så dålig anknytning till min dotter och för att huvudtaget komma närmare henne ser jag detta som sista utvägen”*. Hennes ängslan för att personen bakom kameran ska förstå hur dåligt hon mår, gör att hon ställer sig lite avvaktande till behandlingen.

Genom att hon vid ett tidigare tillfälle varit med om filmning, och då fick en känsla av att hon blev trampad på sin värdighet, ser hon det som omöjligt att man på tio till tolv gånger ska kunna reparera allt det som de har förlorat. *”Det handlar om fyra år som jag och min dotter ska ta igen och det har väldigt svårt att tro att man kan göra på några filmsekvenser”* Q

är rädd för *”att det som jag kommer att se kommer jag att relatera till när min dotter var liten och där har jag stora minnesluckor för att jag var så dålig som jag var”*. Hon är vidare orolig för hur det kommer att **påverka** hennes inre, och om behandlaren kan klara av att hantera det.

5.4 Klientens upplevelser av förändring genom Marte Meo

Q som var väldigt negativ till filmning beskriver här efter att ha blivit filmad en gång och fått sin första återgivningen att *”det kändes väldigt annorlunda, på ett positivt sätt. När hon beskrev, när vi såg filmen så såg jag hur enkelt allting blev för mig”*. Vidare berättar Q att de vardagliga sakerna blev klara för henne och att hon blev glad. *”mammarollen blev inte så tung som jag hade föreställt mig, enkel och självklar”*. Själva filmningen var inte heller den så otäck, som hon först trodde. *”Det kändes helt naturligt, trots att jag har haft dålig erfarenhet av filmning innan, kändes denna gång som det bara var jag och min dotter, och ingen annan med”*

Q berättar vidare med entusiasm, om en sekvens när hon och hennes dotter satt och lade ett pussel, *”hade jag inte gjort de bra grejerna som jag gjorde, hade min dotter för länge sedan gett upp”* detta var något som Q aldrig tidigare reflekterat över. Hon lyckades *hala* in sin dotter och få kontakt med henne i deras gemensamma stunder. Det var först under återkopplingen detta blev verkligt för henne och *”att det finns positiva sidor som ligger inom mig, att det fanns saker att bygga på”*. Att det skulle ske **förändringar** trodde inte Q, men efter att fått varit med om att se sig själv på film, säger hon att det finns stora möjligheter att kunna förändra sig själv på detta sätt. *”Jag ser i dag min dotter som en individ inte som tidigare en sak, ett litet barn med känslor som man kan prata med och nå fram till”* vidare berättar hon att *”jag känner att våra band har stärkts mycket genom Marte Meo, det lilla vi gjorde var en putt i rätt riktning”*. Rollen som mamma beskriver hon nu som *”mycket enklare, den är inte så invecklad”*.

6 ANALYS

Mitt syfte med uppsatsen var att undersöka några behandlares förväntningar på utbildningen i Marte Meo och vad de sedan upplevde att utbildningen tillförde dem. Syftet var också att undersöka behandlarnas samt en klients förväntningar på Marte Meo som behandlingsmetod och vad tillämpningen av Marte Meo sedan visade sig ge dem.

De behandlare som är i inledningen av sin utbildning har förväntningar om att de ska kunna använda sina ögon på ett annat sätt än vad de gör i dag. En annan behandlare hoppas på att hennes förmåga att kunna lyssna in tonläget i rösten från klienten och hur detta kan påverka barnet ska kunna utvecklas genom utbildningen. En behandlare har förväntningar om att kunna se ögonblick att bygga på och en annan behandlare hoppas kunna få nya verktyg och nytt sätt att se och kunna hjälpa familjer. Behandlarnas förhoppningar är även att för klienten kunna visa mer av utvecklingsstödjande sekvenser genom filmningen än vad man annars kan genom ett vanligt samtal. Likaså att de ska kunna träna sitt öga att se och beskriva vad som händer på filmen. Något som behandlarna har förhoppningar på är att de genom utbildningen ska kunna lära sig att visa de viktiga sekvenser som är bra för familjerna och som stärker föräldrarna i sin roll.

Vad några av behandlarna har fått med sig genom Marte Meo utbildningen är att de kan använda metoden i sitt vardagliga arbete. De kan i ett akut skede vid besök hos en familj få en struktur i vad de ska titta på när de kommer in till familjen. De kan agera snabbt och eftersom det inte finns tid för filmning i akuta situationer. De känner att de kan genom utbildningen och den kunskap den ger dem använda sig av sina ögon för att titta på vad för relationer som finns i familjen snabbt. En av behandlarna säger sig även ha haft stor nytta av Marte Meo principerna när hon har skrivit uppdrag till utredningshem.

En annan av behandlarna har haft stor användning av Marte Meo i observationsutredningar där hon har kunnat titta på vem som tar initiativ till samtal och hur utvecklingsstödjande föräldrarna är i sitt svar till barnet. Hon har även kunnat se om det är negativ eller positiv vägledning från föräldrarnas sida och hur själva trianguleringen ser ut dem emellan. Hon kan även se om föräldrarna vägleder barnet eller bara försvinner och detta kan hon i dag sätta ord på genom sin Marte Meo utbildning.

De intervjuades förväntningar på Marte Meo som behandlingsmetod är att de ska i tidigt skede kunna se vad som inte stämmer i relationen mellan föräldrar och barn. De har även förhoppningar om att de ska kunna vara till en större nytta för de familjer de kommer att komma i kontakt med. De anser sig även ha användning av Marte Meo- metoden och dess dialogprinciper i andra situationer när inte filmning går att genomföra. Arbetsledaren har förväntningar om att tekniken i videofilmningen ska ge en grundkunskap som hennes

anställda ska ha användning för. Då allra helst när det handlar om barnets behov av samspel som är värdefullt i socialt arbete.

Vad har då de intervjuade upplevt att Marte Meo som behandlingsmetod gett dem? En av de intervjuade kände att hon kunde nå föräldern bättre när de tittade på filmen tillsammans och föräldern fick se sig själv på film. En annan av behandlarna säger att det lilla föräldrarna gör betyder mycket för dem. Vidare att de redskap föräldrarna fått med sig genom behandlingen gjort att de kan arbeta vidare i relationen till sina barn. Flertalet av de intervjuade anser att de har fått en säkrare grund att stå på genom Marte Meo. Trots att det ibland inte har varit mycket som varit utvecklingsbart i relationen mellan föräldrar och barn ska man inte ge upp. De har kunnat berätta om att det vid första filmningen sett mycket dystert ut men att vid andra och tredje filmningen har det börjat hända saker. De har fått uppleva hur en relation börjat växa fram och att vid åttonde filmningen har både föräldrarna och barnet haft ögonkontakt, skrattat och pratat med varandra något som inte fanns vid första filmningen. De har även kunnat stärka föräldrarna genom att visa allt det som de gör bra för att relationen ska bli bättre. De har vidare fått uppleva att får föräldrarna känslan av att de har lyckats, har de inte svårt att göra det igen.

Klientens syn på Marte Meo var väldigt negativ innan hon genomförde den första filmningen och genom den dåliga anknytning hon hade med sitt barn fanns det inte stora förhoppningar att Marte Meo skulle lyckas. Teorin beskriver att osäkra barn har mödrar som är mindre känsliga för sina barn signaler. Klienten var osäker på om några filmsekvenser skulle kunna reparera det som var trasigt i samspelet med sitt barn. Daniel Steen (1995) menar att får barnet små ögonblick av intoning av sina föräldrar ger det barnet en känsla av att barnet blivit förstått och detta fick klienten bevisat för sig vid första återgivningen av filmen. Hon kände att det lilla de hade gemensamt och gjorde, var ett steg i rätt riktning.

Man har genom filmning i andra sammanhang kunnat visa på hur kommunikationen mellan människor är otroligt mångfacetterad och nyanserad. Teorin beskriver vidare hur alla dessa ansiktsuttryck, gester, rytm och andning bildar ett mönster och hur dessa samordnas och att detta är nyckeln i kommunikation. Det är samordningen av kommunikationen som är bas i Marte Meo behandlingen. Klienten fick uppleva att hon lyckades *hala* in sin dotter och fick kontakt med henne i deras gemensamma stund och detta blev verkligt för henne för första gången genom Marte Meo filmning.

7 SLUTDISKUSSION

Jag vill inleda med att kritiskt granska mitt tillvägagångssätt i arbetet med uppsatsen. Att vara så ivrig som jag var, är inte alltid det bästa. Nu med facit i min hand skulle jag väntat på min första handledning och fått bättre frågeställningar till de intervjuade och som i sin tur hade gett mer material att jobba med. Men eftersom jag fick möjlighet att intervju en klient som var mycket negativ till Marte Meo som behandlingsmetod innan första handledningstillfället, tog mina ambitioner överhand och jag startade min uppsats. En annan reflektion är att med ytterligare en socialförvaltning som jobbar utifrån denna metod och med fler klienter hade detta material blivit rikare.

Bland det viktigaste jag har fått fram av min undersökning är att Marte Meo är en metod som visar på att det aldrig är försent att förändras som människa. Trots att man har bristfällig anknytning till sitt barn, kan man bygga upp nya möjligheter till förändring, när det gäller samspelet föräldrar och barn emellan.

Jag har även under resans gång kommit fram till, då genom litteraturen, och mina intervjupersoners svar, att det finns många olika sammanhang där Marte Meo lämpar sig som behandlingsmetod. Något som de intervjuade berättar är möjligheten att använda metoden och dess principer vid akuta situationer, och i sitt vardagliga utredningsarbete med familjer.

Man kan med goda resultat använda metoden både i skola, inom äldreomsorg, när det gäller barn med DAMP och utvecklingsstörda barn och ungdomar. Personalen kan genom filmning reflektera över sitt vardagliga arbete vilket gör att metoden har ett stort användningsområde. Jag skulle mycket väl kunna tänka mig gå utbildningen och använda metoden som ett verktyg i min framtida yrkesroll. Att jag känner starkt för metoden är mycket på grund av den klient som jag intervjuade. Hennes negativa inställning innan Marte Meo behandlingen, och hennes glädje över att sedan kunna få uppleva flera bra samspelsstunder bidrar till att jag uppfattar metoden som användbar i socialt behandlingsarbete. Något jag också har lärt mig av min undersökning är, att det man som förälder har svårt att uttrycka i ord, kan med terapeutens hjälp bli synligt, utifrån bilden.

Avslutningsvis vill jag tillägga att det har varit intressant att göra denna undersökning. Jag har mött människor som brinner för sitt arbete, och de har genom sin entusiasm visat på att man aldrig ska ge upp att försöka upptäcka samspelet och anknytningen mellan föräldrar och barn.

Något som jag också vill ta upp är att man bör göra en utvärdering av sitt arbete. Att bli utvärderad kan jag se som en möjlighet att bli granskad med andras ögon, för att det är lätt att bli hemmablind (Denscombe, 2000). Jag uppmanar de som arbetar med Marte Meo- metoden att ta tillfället i akt och ta initiativ till en utvärdering av sitt arbete. Gör man en systematisk utvärdering anser jag att man får en stabilare grund att stå på. Utvärderas man inte tror man att det man gör är bra och fortsätter utan att reflektera över sitt arbetsätt. Jag vill avsluta med dessa rader hämtade från boken *"Samspelets Kraft"* där en mamma berättar för sin Marte Meo behandlare *'nu behöver jag inte dina filmer längre, nu ser jag bilderna hela tiden'*.

Källförteckning

- Aarts, Maria (2000) *Basic Manual*. Harderwijk: Aarts productions.
- Berg- Brodén, Margareta (1997) *Mor och barn i Ingenmansland*. Värnamo: Fälths Tryckeri AB.
- Bowlby, John (2001) *En trygg bas*. Borås: Centraltryckeriet.
- Cederlöf, Ingela & Lindén Annette (1996) "Familjeutredning på hemmaplan gör familjen delaktig". *Socionomen* Nr 5, del 1.
- Cullberg, Johan (2000) *Dynamisk psykiatri*. Finland: WSOY. Sjätte oförändrade utgåvan.
- Denscombe, Martyn (2000) *Forskningshandboken – för småskaliga forskningsprojekt inom samhällsvetenskapen*. Lund: Studentlitteratur.
- Drugli, May Britt (1994) "Goda relationer ger utvecklingsstöd till barn". Tidskriften *Barn* utgiven av Norsk senter for barneforskning. Fritt översatt av Ingela Cederlöf.
- Egeberg, Sonja & Jerlang, Espen (1999) *Utvecklingspsykologiska teorier*. Angered: Graphic Systems AB.
- Emtestam, Gösta (1996) "Är familjebehandling med videokamera etiskt riktigt". *Socionomen*, Nr 6.
- Hansson, Kjell (2001) *Familjebehandling på goda grunder*. Växjö: Grafiska Punkten.
- Hedenbro, Monica & Wirtberg, Ingegerd (2000) *Samspelets kraft, Marte Meo – en möjlighet till utveckling*. Falköping: Elanders Gummessons.
- Hindberg, Barbro (1999) *När omsorgen sviktat*. Borås: Centraltryckeriet.
- Hwang, Philip & Nilsson, Björn (1999) *Utvecklingspsykologi från foster till vuxen*. Borås: Centraltryckeriet.
- Karlge, Ewa & Norlander – Lundin, Britt-Louise (1996) *Marte Meo – Av egen kraft*, examesarbete om 10 poäng inom specialpedagogiska programmet. Mölndal.
- Kim Berg, Insoo (1999) *Familjebehandling, Lösningfokuserat arbete med utsatta familjer*. Smedjebacken: Fälth & Hässler.
- Kim Berg, Insoo & DeJong, Peter (2001) *Att bygga lösningar*. Smedjebacken: Fälth & Hässler.
- Lindén, Annette (1998) "Marte Meo - av egen kraft" *Svensk Familjeterapi*. Nr 3-4.
- Lindén, Gunilla (1990) *Byta föräldrar*. Kristianstad: Kristianstads Boktryckeri AB.
- Modéus, Nils, m.fl. (1989) *Att vara människa*. Uppsala: Wiksell Tryckeri AB.
- Neander, Kerstin (1996) *Möten i Gryningen*. Borås: Centraltryckeriet.
- Sjödén, Stellan (1997) *Psykologi för gymnasieskolor*. Köping: Centraltryckeriet.
- Stern, Daniel N, (1995) *Spädbarnets interpersonella värld*. Lund: BTJ Tryck.

Intervjuguide

Innan filmningen med Q

1. Vad förväntar du dig av denna Marte Meo behandling?
2. Vad är mest främmande för dig?
3. Varför har du valt just denna metod?
4. Har du blivit filmad förr?
5. Hur känns det när de ska komma hit och filma dig?

Efter filmning och återkoppling med Q

1. Hur kändes det att se dig själv på film?
2. Hur kändes det att bli filmad?
3. Fanns det någon speciell sekvens på filmen där du fick uppleva att du mötte din dotter bra?
4. Var de sekvenserna väntade från din sida?
5. Har du märkt någon skillnad mellan dig och din dotter?
6. Kommer du att fortsätta bli filmad, när du mår bättre?

Frågor till Birgitta Hörnbladh, Helena Andersson, Karin Andersson, Madelaine Lorenzen-Grönberg.

1. Hur kom du i kontakt med Marte Meo?
2. Vad var det som fick dig att börja denna utbildning?
3. Var du orolig för något?
4. Har det påverkat dig själv?
5. Hur långt har ni hunnit i er utbildning?
6. Går det att förena lösningsfokuserat arbete med Marte Meo?

Frågor till Birgitta Hörnbladh och Madelaine Lorenzen-Grönberg

1. Ser ni någon förändring hos de familjer ni har behandlat?

Frågor till chefen för individ och familjeenheten Inger Bosson

1. Hur kom du i kontakt med Marte Meo?
2. Vad var det i den utbildningen som fick dig att vilja betala den för dina anställda?
3. Har du sett någon förändring på de familjer som fått gå in i Marte Meo behandling?

4. Har du märkt att dina anställda har haft nytta av Marte Meo utbildningen även inom andra områden?
5. Har du märkt om de anställda själv har förändrats?